

Frits de Lange, de opvolger van Okke Jager

'De orthodoxie was vroeger zeker cultuuronvriendelijk. De gereformeerden hadden voor de oorlog terecht de naam dat ze een geïsoleerd bevolkingsdeel vormden: de gereformeerde zuil. Men dacht dat de kracht van deze zuil in het isolement schuilde. Na de Tweede Wereldoorlog is de tegenstelling tussen kerk en cultuur verminderd. De gereformeerden zijn zich daarna meer bewust geworden van wat er in de hen omringende cultuur gebeurde'.

Voor Prof. dr. Frits de Lange is het eigenlijk de tweede keer dat hij naar Kampen komt. Hij studeerde van 1973 tot 1980 aan de Theologische Universiteit van de Gerefor-

meerde Kerken in Nederland (Synodaal-red.). Hij is de opvolger van wijlen dr. Okke Jager, die geschiedenis heeft geschreven als Universitair Hoofddocent in het vak Evangelistiek. Jager schreef tientallen boeken over de presentie van het evangelie in de cultuur. De Lange was vier jaar lang wetenschappelijk assistent voor het vak Evangelistiek, maar vertrok naar Parijs om daar predikant te worden van de Nederlandse gemeente. In 1990 werd hij docent aan de Rijksuniversiteit van Groningen.

Nu, inmiddels twee jaar later, wordt De Lange hoogleraar in het vak Evangelistiek in de stad waar hij studeerde: 'Ik ga als het ware gedeeltelijk terug naar af'.

Prof. De Lange: 'De grote vraag, die aan de kerk gesteld wordt, is: Waar is God nu?'

'God krijgt andere gelaatstrekken'

(Door Rinus van Warven)

'Evangelistiek is een vak dat eigenlijk alleen bekend is aan gereformeerde instellingen voor universitair onderwijs. Het vak komt uit de koker van de grote Abraham Kuyper, die een wetenschappelijk model voor de theologie op papier heeft gezet. De naam zegt het al: het was oorspronkelijk een techniek van evangelisatiekunde. Maar in de loop van de jaren heeft het vak een andere invulling gekregen'.

Volgens De Lange kwam dat onder meer door de docenten die het gegeven hebben: 'Okke Jager was eigenlijk degene die het vak zijn kleur heeft gegeven. Maar het komt ook door de ontwikkelingen in de cultuur, in de kerken. Als je vroeger sprak over het leren evangeliseren, dan werd daarmee verondersteld dat je al wist wat je zeggen wilde. Er werd verondersteld dat je boodschap direct duidelijk was en dat het er alleen nog maar om ging een goede verpakking te vinden.

Maar intussen is die boodschap voor een heleboel gelovigen zelf onduidelijk geworden. Laat staan dat men op de markt op een sinaasappelstijl gaat staan om anderen tot geloof te brengen'.

Raakvlak

Momenteel is evangelistiek het vak dat zich bezighoudt met alle grensvragen tussen geloof en ongelooft, op het raakvlak van cultuur en theologie

en op het raakvlak van kerk en samenleving.

'De grote vraag, die vanuit de cultuur aan de kerk gesteld wordt, is: Waar is God nu? Trekt God zich niet terug uit onze cultuur, is er geen godsverduistering gaande? Het gaat om het vraagstuk van de ontkenning van de secularisatie. Meer dan vijftig procent van de mensen zegt ontkennend te zijn. Terwijl het geloof vroeger vanzelfsprekend was, is datzelfde geloof nu omstreken.

Je moet stevig in je schoenen staan om, in een cultuur waarin het ongelooft vanzelfsprekend is geworden, nog te zeggen dat je in God of in Jezus gelooft. De vraag waar de evangelistiek zich mee bezig houdt, is of mensen vandaag de dag nog goede redenen hebben om te geloven. Maar ook of mensen die de kerk de rug hebben toegekeerd eigenlijk geen geluk hebben gehad.'

Teruggetrokken?

Maar hoe denkt De Lange over deze godsverduistering. Heeft God zich, volgens hem, uit deze cultuur teruggetrokken?

'Ik kijk er ook maar van anderen tegenaan. Als elke gelovige kijkt je op naar de hemel en weet je niet wat er zich in die hemel voltrekt. Bepaalde vormen van geloof behoren tot het verleden: het geloof in een God die hier beneden op aarde aan de touwtjes trekt en alles tot in de puntjes regelt. Die God heeft zich inderdaad teruggetrokken. Maar betekent dat ook het einde van alle geloof? Nee, je kunt ook in onze moderne cultuur nog best in God geloven, al zal die god wel andere gelaatstrekken krijgen dan hij voor onze ouders en grootouders had'.

In het verleden had God de gelaatstrekken van een man met een grijze baard, strenge ogen en een staf? Ziet God er nu niet meer zo uit?

'Vroeger sprak men over God als de strenge almachtige vader. Naarmate die strenge vaders uit het beeld verdwijnen kunnen we op zoek gaan naar andere beelden. In de vrouwenbeweging wordt gesproken over God als moeder. Hoe omstreken dat ook is, het is een poging om uitdrukking te geven aan de ervaring van heil dat men in het geloof opdoet. Als de strenge vader het niet meer doet, kun je het proberen met God als vriend. Je moet voorzichtig zijn met het zoeken naar nieuwe beelden, want je hebt per slot van rekening ook nog een traditie, waarin de beelden van God al gestalte hebben gekregen. Die beelden hebben die gestalte niet voor niets gekregen, maar ik ben voor het experiment. Daarom zal er een bijbelse taal gezocht moeten worden die spreekt in nieuwe beelden.'

Oppoetsen

'Binnen de gereformeerde theologie is daarover een discussie gaande. Okke Jager schreef in een van zijn laatste boeken over oude beelden die een nieuwe taal spreken. Je ziet hoe Okke Jager de oude beelden van God als vader, de beelden van almacht en zonde, als het ware weer weet op te poetsen. We zouden de verbeeldingskracht die in ons is moeten mobiliseren en die oude beelden weer nieuwe inhoud geven.

Aan de andere kant zegt Herman Wiersinga dat dat onbegonnen werk is. Hij vindt dat we een deel van die oude beelden we als oude inboedel in het museum moeten zetten: ze doen het niet meer. Volgens hem moeten we het geloof in een nieuwbouwpro-

ject gestalte geven en kunnen we het oude huis van onze ouders en grootouders voor een belangrijk deel tot een museum laten worden'.

Kostbaar

Heeft Wiersinga daar dan geen gelijk in? Kunnen we het traditionele geloof goed ook maar beter niet in een museum zetten?

'Nou, het zou wel eens kostbaar spul kunnen zijn. Om nog eens het beeld van de traditie als een groot oude huis te gebruiken, waarin je bent groot geworden waar je aan gehecht bent. Er zijn gedeelten waar je niet meer komt. Er zijn dingen die best wel eens een poosje op zolder kunnen, maar dat is wat anders dan ze naar een museum brengen'.

Onder jonge mensen gebeuren een boel hoopvolle dingen. Ze zijn groot geworden in een veelkleurige samenleving waarin zwart en blank met elkaar optrekken, zonder dat dat per se tot racisme leidt. Maar het is waar: de cultuur spiegelt ons soms een mensbeeld voor ogen van jong zijn, sterk zijn en wild zijn. De schaduwkanten van het bestaan, zoals lyden en ziekte zijn niet gewenst en geaccepteerd. Het beeld van de mens zoals de bijbel ons laat zien heeft ook oog voor kanten van ons bestaan die niet even rooskleurig zijn. Dat zijn kanten van het menszijn die in onze cultuur niet zoveel recht van spreken meer hebben'.

Geen mietje

Is het bijbels om te zeggen dat God een voorliefde voor het zwakke, het kwetsbare heeft?

'Dat is de kern van de bijbelse boodschap, maar je moet oppassen om niet te zeggen dat God van kwetsbare

mensen houdt omdat ze zwak en kwetsbaar zijn. Je moet van God niet een soort doetje maken, die alleen van zwakkelingen zou houden. God is geen mietje. Als predikant heb ik te maken gehad met mensen die in het bedrijfsleven werkzaam waren, waarin je moet knokken voor het bestaan. Er kwam wel eens kritiek op preken, waarin te veel de voorliefde voor de zwakkeren naar voren kwam. Ik moest ze gelijk geven.

Kijk maar naar de gelijkenis van de goede herder met de honderd schapen. Eentje raakt er zoek. Het is Gods voorliefde voor de zwakke dat de herder op zoek gaat naar dat ene schaap. Dat is iets wat wij niet doen. Eentje is er weg, nou jammer dan. Maar we moeten niet doen alsof God niet om de 99 zou geven. Dat is zijn kudde. Hij kan ze alleen laten omdat ze zichzelf wel kunnen redden.

God ziet graag mensen die opkomen voor zichzelf en die stevig in hun schoenen staan. Sterk proberen te zijn maar het zwakke niet uit het oog verliezen, daar gaat het om. Nietzsche, de grote criticus van het geloof uit de vorige eeuw, vond dat het geloof een grote lofrede was op het zwakke en de zwakte. Hij vond dat de mens zich zelf schromelijk te kort deed om in zo'n zwakke mens en zo'n god met zijn voorliefde voor het zwakke te geloven. Ik denk dat we Nietzsche de wind uit de zeilen moeten nemen en zeggen dat hij soms gelijk had. Er zijn vormen van christendom die de legitimatie zijn van het niet mee kunnen komen in deze maatschappij. Maar er is een ander christendom mogelijk: een christendom dat het opneemt voor mondige mensen en dat mensen stimuleert om mondig te zijn.'

● Prof. dr. Frits de Lange: 'Er is een christendom mogelijk dat mensen stimuleert mondig te zijn'.

Foto Freddy Schinkel.